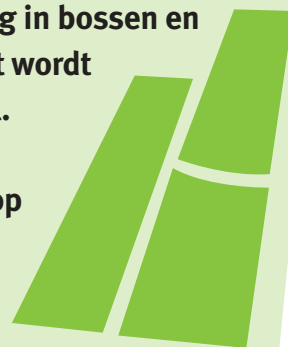


Afzetten van houtachtige begroeiingen met handgereedschap



DE KENMERKEN VAN DE WERKZAAMHEDEN

Dit veiligheidsinstructieblad richt zich op het afzetten van kleine bomen en struiken met handgereedschap. Vaak zijn dit onderhoudswerkzaamheden aan houtwallen of het verwijderen van ongewenste opslag in bossen en open natuurterreinen. Het handgereedschap dat gebruikt wordt is: jirizaag, beugelzaag, bijl, takkenschuur, hiep of sikkel. De bomen en struiken zijn door hun stand en valruimte eenvoudig te vellen en de stam is niet dikker dan 25 cm op borsthoogte.



BELANGRIJKE RISICO'S

Gevaren veroorzaakt door een machine zijn er bij deze werkzaamheden niet. Maar toch zijn er nog veel gevaren waar de uitvoerende en de werkomgeving aan bloot staan. De risico's zijn niet altijd hoog, maar werkzaamheden met handgereedschap kunnen nog altijd ernstig letsel tot gevolg hebben. De omstandigheden die dit veroorzaken zijn meestal:

- ⚠️ Tijdens het vellen, of het korten, kunnen de stammen en takken door het **ongecontroleerd vrij komen van houtspanning** opscheuren. Een deel van het hout kan dan plotseling, en hard, tegen het hoofd of een ander lichaamsdeel slaan. Dit wordt veroorzaakt door: verkeerd inschatten van de houtspanning en een verkeerde zaag- of slagtechniek toepassen. Vaak in combinatie door 'ondeskundig' een boom of tak omduwen of omtrekken.
- ⚠️ Door een verkeerde werktechniek of slecht onderhouden gereedschap **in aanraking komen met het snijdend deel** van het zaag- of slaggereedschap.
- ⚠️ Door ongelijke ondergrond, obstakels of loshangende kleding **struikelen of vallen** en daardoor in aanraking komen met het snijdend deel van het zaag- of slaggereedschap.
- ⚠️ Personen in de directe omgeving van de werkzaamheden kunnen **geraakt worden door wegzweepende takken of vallend hout**. Ook kan men dan **in aanraking komen met het zaag- of slaggereedschap** wanneer dit plotseling uit of van het hout afschiet.
- ⚠️ Een **ergonomisch verkeerde werkhouding** leidt niet direct tot letsel, maar kan wel op termijn tot lichamelijke klachten leiden.

WERKVOORBEREIDING

De juiste aandacht voor de organisatie van de werkzaamheden is noodzakelijk. Onverwachte situaties veroorzaken vaak ook onveilige situaties op de werkplek. Met een goede werkvoorbereiding is dit grotendeels te voorkomen. Belangrijke aandachtspunten hiervoor zijn:

- ✓ Beoordeel de situatie en creëer **een goede werkruimte**, met aandacht voor: de hangrichting, de lengte en valruimte van de bomen en struiken, obstakels, weersomstandigheden, de ondergrond en de mogelijke passanten in de werkomgeving. Maak ook een veilige ruimte voor het 'schaften'.
- ✓ Deel de werkzaamheden zodanig in dat men **niet te dicht bij elkaar werkt**, met aandacht voor o.a.: de takken en stammen alleen afvoeren wanneer in de afvoer ruimte niet geveld wordt, de grootte van het terrein t.o.v. de groepsgrootte en de individuele aanwezige kennis en vaardigheden.
- ✓ De uitvoerende moet over de **juiste vaardigheden en kennis** beschikken die noodzakelijk zijn voor de betreffende werkzaamheden. Dit verkregen door een goede instructie en de opgedane werkervaring.
- ✓ Start altijd met **goed onderhouden gereedschap** dat geschikt is voor de betreffende werkzaamheden.
- ✓ Organiseer de **noodzakelijke hulpverlening** voor een mogelijk ongeval en stem dit af op de feitelijke situatie.



VEILIGHEID TIJDENS DE UITVOERING

De uitvoerende personen hebben tijdens de werkzaamheden zelf een grote invloed op het verkleinen van de risico's. Daarom moeten zij tijdens de uitvoering van de werkzaamheden voortdurend aandacht schenken aan hun werktechniek en omgeving.

Omgevingsveiligheid

- ✓ Tijdens het omzagen van de boom of struik mag **niemand dichters dan 1,5 maal de boom- of struiklengte** aanwezig zijn.
- ✓ Zorg dat tijdens het kort- of afslaan van de kleine struiken of takhout niemand in de omgeving is. Houd daarbij **minimaal 3 meter afstand van elkaar**.
- ✓ Houd tijdens het **slepen met takken** rekening dat ze kunnen zwiepen, houd voldoende afstand van elkaar.
- ✓ **Verkeer of wandelaars** moeten op voldoende afstand gehouden worden tijdens de werkzaamheden.

Werktechniek

- ✓ Schat altijd goed **de houtspanning** in; de hangrichting van de boom, struik of tak is bepalend voor de correcte uitvoering van de zaagsneden.
- ✓ Laat een gevelde boom niet **'onbeheerd vasthangen'**, breng hem direct en zo gecontroleerd mogelijk aan de grond.
- ✓ **Reik tijdens het zagen niet te ver**, plaats de vrije hand niet in het verlengde van of te dicht naast de zaagsnede, trek de zaag 'losjes' door het hout, werk niet met een gedraaide rug en neem een hurkhouding i.p.v. een bukhouding aan.
- ✓ Kies een **zo stabiel mogelijke ondergrond**, houd rekening met aanwezige takken en andere obstakels, draag kleding die goed op het lichaam aansluit.
- ✓ Neem bij het uitsnoeien (onttakken) van de boom met het slaggereedschap een **positie** in waardoor de stam zich altijd tussen het onderlichaam en de af te hakken takken bevindt. (Snoei alleen de takken aan de andere kant van de stam).
- ✓ **Sla met het slaggereedschap 'van je af'** en niet recht op het hout maar altijd onder een hoek van ongeveer 60 graden.
- ✓ Knip met de takkenschaar alleen de takken **die goed bereikbaar en niet te dik zijn**.
- ✓ Controleer het gereedschap op **beschadigingen** aan de stelen en het scherp van het snijdend deel. Zorg dat de bijl altijd goed vast aan de steel zit. Pleeg indien nodig het juiste onderhoud.

PERSOONLIJKE BESCHERMINGSMIDDELEN

Bij de werkzaamheden met het zaag- en slaggereedschap zijn ook na het treffen van de belangrijke veiligheidsmaatregelen niet altijd alle risico's weggenomen. Het is daarom noodzakelijk dat men de volgende persoonlijke beschermingsmiddelen draagt:

- ✓ **Stevige werkbroek**
- ✓ **Stevig schoeisel** met een goed geprofileerde zool, bijvoorbeeld veiligheidsschoeisel
- ✓ **Handschoenen** die soepel zijn en de handen beschermen tegen kleine verwondingen.
- ✓ **Helm** bij kans op vallend hout ook voor personen die in de omgeving zijn.
- ✓ **Veiligheidsbril of gelaatsbescherming** bij zaagwerkzaamheden waarbij het zaagsel door de wind in de richting van de ogen waait.